

У секції «Екологія та аграрні науки» функціонують наступні напрями: «Екологія», «Охорона довкілля та раціональне природокористування», «Агрономія», «Технологія виробництва продукції тваринництва та ветеринарна медицина», «Лісове і садово-паркове господарство», а також «Селекція та генетика». В кожному з цих напрямів також можуть взяти участь здобувачі П(ПТ)О аграрної професії.

Таким чином, заклади П(ПТ)О мають значний потенціал щодо підготовки дослідницьких робіт здобувачами П(ПТ)О як з предметів професійно-теоретичної підготовки (секції «Інженерія та матеріалознавство» та «Екологія та аграрні науки»), так і з загальноосвітніх предметів (інші секції Малої академії наук). Для цього заклади П(ПТ)О мають кваліфікованих педагогічних працівників, які можуть бути потенційними керівниками дослідницьких робіт здобувачів П(ПТ)О. Крім того, більшість закладів П(ПТ)О співпрацюють із закладами вищої та фахової передвищої освіти і можуть залучати їх науково-педагогічних працівників в якості консультантів дослідницьких робіт здобувачів П(ПТ)О. Але для цього потрібно бажання самих педагогічних працівників П(ПТ)О, для чого потрібно формувати їх громадянські уявлення щодо необхідності розвитку наукової творчості здобувачів П(ПТ)О.

Пащенко Т. М.,

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
лабораторії науково-методичного супроводу підготовки
фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійної освіти НАПН України,
tantarena@ukr.net*

РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ: ВОРКШОП «РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ»

Анотація. У статті наведено результати впровадження педагогічної технології: воркшоп «Розвиток професійної компетентності викладача фахового коледжу». Подано етапів апробація воркшопу, ефективність роботи доведена на основі зафіксованих змін у структурі компонентів професійної компетентності викладачів закладів фахової передвищої освіти.

Ключові слова: технологія; воркшоп; педагогічні працівники; фахові коледжі; професійна компетентність; апробація.

Abstract. The article presents the results of the implementation of pedagogical technology: workshop "Development of professional competence of a teacher of a vocational college". The stages of the workshop's approbation are presented, the effectiveness of the work is proven on the basis of the recorded changes in the structure

of the components of professional competence of teachers of vocational pre-higher education institutions.

Keywords: technology; workshop; pedagogical workers; vocational colleges; professional competence; approbation.

Стрімкі зміни, що відбуваються в сучасному світі, за своєю силою, масштабністю, динамічністю та варіативністю є сутнісною характеристикою сучасної дійсності. Вони стосуються всіх сфер людської життєдіяльності і тим самим диктують необхідність змін освіти, а також осмислення, рефлексії існуючої системи підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів. В умовах реалізації ідеї безперервної освіти гостро постає питання професійного розвитку педагогів, підготовки їх до змін у професійній педагогічній діяльності.

Сьогодні найбільш затребувані випускники, які мають сукупність теоретичних знань, професійних умінь та навичок, здатність вирішувати професійні проблеми та завдання у реальних ситуаціях з використанням знань та життєвого досвіду. Концептуальною основою перетворення системи навчання є компетентнісний підхід, який не протиставляється традиційному підходу, а ускладнює знання, поглиблює їхню практичну орієнтованість, розширює зміст підготовки та дає можливість зробити ухил на формування конкретних компетентностей, затребуваних реальними умовами виробництва. З позиції компетентного підходу рівень освіченості майбутнього фахівця визначається здатністю вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань [4]. Професійна підготовка викладача фахового коледжу продовжується протягом усієї професійної діяльності педагога.

У межах реалізації експериментальної діяльності, здійснюваної лабораторією науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійної освіти НАПН України, а також у процесі організації короткострокових курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників та керівників установ фахової передвищої освіти «Інноваційні технології професійної підготовки фахових молодших бакалаврів» для розвитку професійної компетентності викладачів фахових коледжів проводяться спеціалізовані тренінги та семінари, розробляються адаптовані програми навчання і тематичні навчальні курси, а також створюються сучасні інтернет-ресурси, що дають можливість забезпечити якісну підтримку викладачів у процесі вдосконалення їх професійної майстерності.

На констатувальному етапі експерименту педагогам коледжу була запропонована анкета «Самооцінка педагога», яка дає можливість виявити компетентності педагога у різних сферах його педагогічної діяльності: особистісні якості (емпатійність, соціорефлексія, загальна культура); мотивацію навчальної діяльності, забезпечення інформаційної основи діяльності,

організація навчальної діяльності, постановка цілей та завдань педагогічної діяльності, розроблення програми діяльності та прийняття педагогічних рішень. Водночас у рамках цієї роботи було проведено дослідження, спрямоване на виявлення найефективніших способів професійного розвитку педагога. У дослідженні взяли участь понад 880 освітян. Їм було запропоновано відповісти на запитання анкети. Розроблюючи анкету для самооцінювання, ми включили питання стосовно профілю коледжу, стажу педагогічної діяльності, наявності педагогічної освіти, кваліфікаційної категорії та педагогічного звання. Нам також важливо було дізнатися, чи задовольняє педагогічних працівників сучасна система підвищення кваліфікації коледжів, і в яких нових знаннях відчувають потребу наші респонденти [2].

За результатами Google Forms-опитування серед педагогічних працівників фахових коледжів переважають викладачі з високим рівнем розвитку мотиваційно-ціннісного, поведінково-діяльнісного, особистісно-рефлексивного та емоційно-вольового компоненту професійної компетентності, а когнітивно-інформаційний компонент розвинутий на достатньому рівні [2], тобто викладачі відчувають нестачу знань, пов'язану з динамічним розвитком інформаційного суспільства. У даному контексті слушною є думка вчених, що «для ефективного розвитку професіоналізму педагога вартує цілеспрямовано і системно використовувати потенціал і курсів підвищення кваліфікації (формальна освіта), і професійних тренінгів, вебінарів, що пропонуються методичною службою (неформальна освіта), і самоосвітню діяльність людини (інформальна освіта).

До заходів, спрямованих не лише на просвітницьку діяльність та розвиток професійної компетентності, а й на вирішення конкретних науково-практичних завдань у рамках реалізації основного спрямування навчального закладу відноситься інноваційна технологія «воркшоп». Вчена М. Скрипник зазначає, що «воркшоп (термін К. Фопеля) – динамічне навчання, яке відбувається завдяки власній активній роботі учасників; акцент робиться на отриманні динамічного знання, при цьому учасники самостійно визначають цілі навчання, розділяють з ведучим відповідальність за свій навчальний процес» [3, с. 115]. Технологія заснована на вивченні практичних аспектів будь-яких проблем та питань. Різні творчі заходи такого плану сприяють розвитку активності, креативності кожного педагога, стимулюють прагнення до самовдосконалення, рефлексії та подальшого професійного зростання. Важливим у психологічному плані є той факт, що для викладачів створюється ситуація успіху, а навчання проходить у максимально наближених до освітньої діяльності умовах. Воркшоп через свій формат вимагає великої віддачі від усіх учасників, це передбачає зустріч з активними «співучасниками» і ведучим, що надихає їх. На воркшопі збираються

ті, хто має мотивацію самовираження, і націлені на розкриття своїх здібностей та вдосконалення навичок [1].

Одним із завдань дослідження «Теоретичні і методичні основи розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу» було розробити, запровадити та експериментально перевірити ефективність інноваційних технологій вдосконалення професійного розвитку викладачів. Процес експериментальної перевірки ефективності розробленої технології на практиці дає можливість оцінити, наскільки розроблені методи, прийоми та засоби навчання відповідають поставленим цілям і сприяють досягненню бажаних результатів.

Метою апробації воркшопу «Розвиток професійної компетентності викладача фахового коледжу» є:

- перевірка ефективності воркшопу у розвитку професійних компетентностей викладачів;
- виявлення сильних і слабких сторін розробленої технології;
- отримання зворотного зв'язку від учасників щодо корисності та ефективності заходів.

На початку проведення заходів щодо розвитку професійної компетентності викладачів закладів фахової передвищої освіти було проведене анкетування для з'ясування сучасного стану вирішення питань постійного професійного зростання педагогів.

У виборі відповіді на питання *«Які з каналів інформації мають найбільший вплив на Ваше реальне професійне зростання?»*, відповіді розподілилися так: найбільш популярними стали варіанти – навчання на курсах підвищення кваліфікації, спілкування з колегами, обмін досвідом; 40% педагогів наголосили на важливості участі у конференціях, семінарах, майстер-класах, конкурсах професійної майстерності; 20% – підкреслили необхідність участі в мережевих спільнотах в Інтернеті. Дані результати свідчать, що педагогам необхідно і важливо знаходити різні канали інформації, які сприятимуть їхньому професійному зростанню. Більшість педагогів на запитання *«Що, на Вашу думку, обмежує Ваше професійне зростання?»* відзначили обмеженість корисних професійних контактів та недостатність інформації про додаткові освітні програми – (80%). Відповідаючи на питання про самоаналіз та рефлексію педагогічної діяльності, усі педагоги (100%) зазначили, що самоаналіз своєї педагогічної діяльності – це найважливіший інструмент професійного розвитку. Усі педагоги використовують самоаналіз та розвивають рефлексію своєї педагогічної діяльності. За результатами аналізу анкет сформульовано такі висновки: велике значення для ефективності педагогічної роботи мають професійні якості, які потребують постійного розвитку. Досягти постійного

професійного розвитку можна лише шляхом вирішення проблеми вдосконалення професіоналізму педагогів. На думку педагогів, найбільш ефективними способами професійного розвитку є навчання на курсах підвищення кваліфікації, спілкування з колегами, обмін досвідом, участь у конференціях, семінарах, майстер-класах, конкурсах професійної майстерності. Також необхідно освоювати та використовувати у своїй діяльності сучасні інформаційні технології.

Апробація воркшопу «Розвиток професійної компетентності викладача фахового коледжу» проходила у три етапи.

Підготовчий етап:

- вибір групи учасників (викладачі фахового коледжу);
- формування групи експертів для оцінювання результатів (співробітники лабораторії);
- підготовка матеріалів для воркшопу (презентації, завдання, інструменти оцінювання).

Основний етап:

- проведення воркшопу відповідно до розробленої програми;
- збір даних про участь та залученість учасників;
- реалізація практичних завдань та вправ.

Заключний етап:

- отримання зворотного зв'язку від учасників за допомогою анкет, інтерв'ю або фокус-груп;
- аналіз результатів апробації та формулювання висновків;
- розроблення рекомендацій щодо вдосконалення технології [2].

За допомогою різних методів збору даних було отримано інформацію щодо ефективності розробленої технології: анкетування – для з'ясування початкового рівня компетентностей, задоволеності учасників, ефективності окремих модулів; спостереження – для фіксації активності учасників, їхньої взаємодії, використання отриманих знань; інтерв'ю – для детального з'ясування думок учасників про воркшоп; аналіз продуктів діяльності – для оцінювання виконаних учасниками завдань, проєктів.

Очікувані результати проведення воркшопу «Розвиток професійної компетентності викладача фахового коледжу»:

- зростання рівня професійних компетентностей викладачів;
- позитивна оцінка учасників щодо ефективності воркшопу;
- виявлення сильних і слабких сторін розробленої технології;
- формулювання рекомендацій щодо вдосконалення технології.

Цільова орієнтація реалізованих воркшопів. Проведена робота орієнтована на підвищення готовності педагогів до роботи з урахуванням вимог стандартів,

і, відповідно, готовності до виконання професійної діяльності, яка відстежується нами через формування більш обґрунтованих уявлень про актуальну ситуацію, можливість варіативності діяльності у мінливих обставинах, усвідомлення фахівцями власних сильних та слабких сторін підвищення впевненості у своїх силах.

Мотивація до вивчення теоретичних знань. Всі запропоновані для обговорення та виконання індивідуальні або групові завдання спрямовані насамперед на діагностовані актуальні професійні запити педагогів, їх утруднення, які потребують спільного пошуку з колегами. Вибудувана система роботи орієнтована на максимальне використання способів зовнішнього стимулювання активності учасників та підтримки їхньої внутрішньої мотивації на вивчення теоретичного матеріалу та освоєння необхідних практик роботи.

Спрямованість на розвиток компетентності студентів. Участь у практичних завданнях передбачала базове володіння фахівцями сумою знань щодо обговорюваних питань стандартів професійної освіти, необхідною для об'єктивної оцінки запропонованої інформації, водночас заняття орієнтовані на можливість розширення і поглиблення вже наявних компетентностей у процесі колективної діяльності. Вся робота була побудована на динамічному поєднанні теоретико-інформаційної та практико-методичної складових. На зустрічах створювалися умови для формування всіх компонентів професійного мислення, використовувалися форми навчання, пов'язані з діалогічним спілкуванням, рефлексією, аналізом результатів та визначенням перспектив роботи [1].

Певний алгоритм дій. У процесі реалізації практик до кожної із зустрічей розроблявся певний сценарій, максимально орієнтований на запит самих педагогів, адміністрації фахових коледжів, що розширює не тільки інформаційне поле учасників, а й пропонує форми діяльності, які можна тиражувати в освітні установи для подальшого використання.

Соціальне значення. Усі представлені в рамках воркшопу матеріали та форми роботи орієнтовані на реальний соціальний контекст сучасної установи фахової передвищої освіти. Логіка подання матеріалів мала на увазі не просто адаптацію фахівців до існуючих соціальних умов, а й активне включення викладачів у процес проєктування освітнього середовища фахового коледжу. Відповідно до відгуків учасників, їх затребуваність і значимість визначається можливістю застосування у процесі побудови самостійної професійної діяльності [3].

Особистісна орієнтація розробленого воркшопу. Центральною фігурою проведеного воркшопу «Розвиток професійної компетентності викладача фахового коледжу» була, безумовно, особистість педагога. Діяльність у межах воркшопу була розрахована на максимальну реалізацію професійних та

особистісних можливостей та ресурсів викладачів, базувалася на принципах відкритості уявленню та сприйняттю нового знання, спільного пошуку оптимальних шляхів розвитку та обміну досвідом, усвідомленого та відповідального вибору в ситуаціях вирішення значних професійних завдань [3].

Відкритість освітньої технології. Зміст практик орієнтований на відкрите обговорення та використання запропонованих ідей у професійній спільноті, максимальне використання ресурсів мережевої взаємодії представників установ професійної освіти, методичних служб, на розвиток системи наставництва молодих педагогів.

Методи освітніх практик. Центральним методом воркшопу «Розвиток професійної компетентності викладача фахового коледжу» виступав діалог між членами групи за посередництвом та супроводом ведучого (модератора) у рамках обговорюваних проблем. У сценарії були включені діагностика особливостей професійної позиції, аналіз типових ситуацій в освітній практиці, презентації досвіду роботи, мозковий штурм, дискусійні та проєктні методи, елементи соціально-психологічного тренінгу, рефлексивні техніки; організовувалася індивідуальна, парна та групова діяльність. Для оцінки ефективності роботи використовувалися шкала Лікерта – це один з найпоширеніших інструментів для вимірювання ставлення, думок та почуттів. У контексті оцінки ефективності воркшопу, вона дає можливість виміряти ступінь згоди або незгоди учасників з різними твердженнями щодо проведеного заходу. В анкеті для оцінки ефективності воркшопу «Розвиток професійної компетентності викладача фахового коледжу» були сформульовані твердження, які стосуються різних аспектів воркшопу: матеріал воркшопу був цікавим і актуальним; тренер володів достатніми знаннями та досвідом; завдання, які виконувалися під час воркшопу, були корисними; я отримав/ла достатньо інформації для подальшої роботи; атмосфера під час воркшопу була сприятливою для навчання. За аналізом відповідей була констатована позитивна оцінка учасників щодо ефективності воркшопу, досягнення поставлених цілей та вплив на розвиток професійних компетентностей .

Викладачі фахових коледжів відмітили сильні і слабкі сторони технології: воркшоп є інноваційною технологією, яка дає можливість переосмислити свідомість, обходячи стандартні та усталені моделі мислення, що зазвичай визначають динаміку розумового процесу, уявлення про реальність і стереотипи поведінки. Це створює умови для розвитку компонентів професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів. Водночас було акцентовано увагу на недоліки технології воркшопу, зокрема: занадто високий темп навчання, через який ті, хто не встигають, змушені самотійно наздоганяти матеріал. Ще одним суттєвим недоліком є відкладення розгляду актуальних

питань керівником проєкту на майбутнє. Крім того, чисельність учасників обмежена – великі групи не підходять для проведення таких майстер-класів. Цей формат також не придатний для суто теоретичних занять. Важливо, щоб аудиторія була добре підготовленою, оскільки нефаківцям важко брати участь у таких заходах.

Отримані дані та їх порівняльний аналіз дають можливість стверджувати, що у викладачів фахових коледжів відбулися значні зміни, які стосуються поліпшення розуміння комплексу педагогічних умов реалізації основної освітньої програми, зростання рівня поінформованості про пріоритетні напрямки та форми роботи, можливі стратегії та технології, способи організації діагностики. Якісний аналіз висловлених слухачами вражень та думок у режимі «зворотного зв'язку» дав можливість відзначити зміни компонентів професійної компетентності. З погляду інформаційної складової, учасники відзначали трансформацію системи знань від еkleктичних уявлень, уривчастих та поверхневих відомостей до цілісного проблемно-орієнтованого розуміння завдань проєктування власної роботи в різних напрямках діяльності (супровід навчальної діяльності, процесу виховання та соціалізації, переходу на новий освітній рівень та адаптації на ньому тощо).

В оцінюванні практичної частини слухачами зазначено збагачення конкретними відпрацьованими в рамках спільної діяльності зразками, моделями поведінки, методами та прийомами роботи з урахуванням усіх традиційних видів діяльності педагога (діагностика, просвітництво, профілактика, консультування, корекція та розвиток). З позицій особистісного компонента – зниження психологічних бар'єрів до діяльності відповідно до сучасних вимог та умов, що відбулося у зростанні активності самих педагогів під час виконання завдань на зустрічах та інтерактивному обговоренні, глибині осмислення ідей та питань, продуктивності у розробленні моделей супроводу, у продовженні взаємодії фахівців у вирішенні професійних завдань у рамках мережного спілкування.

Таким чином, в цілому отриманий за підсумками роботи комплексний результат свідчить про продуктивність обраного формату воркшопу як технології організації безперервної професійної освіти викладачів фахових коледжів.

Проблема професійного розвитку педагогів закладів фахової передвищої освіти на основі запровадження інноваційних технологій є перспективною для теорії та практики безперервної освіти та потребує подальшого вивчення, осмислення та пошуку нових рішень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пащенко Т. М. Технологія workshop для розвитку професійної компетентності викладачів фахових коледжів. Вектори розвитку науки, освіти, технологій і суспільства в умовах глобалізації: збірник тез доповідей міжнародної науково-

практичної конференції (Полтава, 19 жовтня 2023 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2023. Ч. 1. С.27-29.

2. Система розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу : монографія / О. А. Тітова, П. Г. Лузан, Т. М. Пащенко, І. А. Мося, А. В. Остапенко, О. Ю. Ямковий. За наук. ред. О. А. Тітової . Київ: ІПО НАПН України, 2023. 272 с. <https://doi.org/10.32835/978-617-95325-6-6/2023>
3. Скрипник М. І. Інтерактивні технології в післядипломному навчанні: довідник; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». Київ, 2013. 232 с.
4. Luzan, P., Titova, O., Mosia, I., Pashchenko, T., Navruzova, G. The Model for Professional Competence Development of Engineering Teachers at Colleges. Advances in Design, Simulation and Manufacturing VII. DSMIE 2024. Lecture Notes in Mechanical Engineering. Springer, Cham. 2024. p.509-520. https://doi.org/10.1007/978-3-031-61797-3_43

Перцева В. А.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін та українознавства Харківського
національного університету внутрішніх справ
victoriaperceva@gmail.com*

ЦИФРОВИЙ ТЕКСТ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Анотація. Автор аналізує особливості використання цифрових текстів у сучасному освітньому процесі в межах викладання дисципліни «Українська мова професійного спрямування», визначаючи медіатекст як продукт медіакультури.

Ключові слова: цифровий текст, мультимодальність, візуальний код, лінгвокультурна компетенція, освітній процес.

Abstract. The author analyzes the peculiarities of using digital texts in the modern educational process within the framework of teaching the discipline “Ukrainian for Specific Purposes”, defining a media text as a product of media culture.

Keywords: digital text, multimodality, visual code, linguistic and cultural competence, educational process.

Сучасна людина живе в зовсім іншій ситуації, ніж людина, що сформувалась у ХХ столітті. Мовлення й письмо поступово втрачають свою визначальну роль у процесі формування й сприйняття людини. Основною одиницею комунікації в сучасному цифровому середовищі стає текст, що поєднує в собі різні знакові системи. Сприйняття такого неоднорідного цифрового тексту суттєво відрізняється від сприйняття паперового тексту. У цифровому середовищі читач отримує інформацію з кількох каналів одночасно,